

Рецензія

Отримано 17.06.2026р.
Голова спеціалізованої
вченої ради ДФ 26.133.138
д.психол.н., професор
Калюжна С.М.

Голові спеціалізованої
вченої ради ДФ 26.133.138
доктору психологічних наук, професору,
завідувачу кафедри психології особистості
та соціальних практик
Факультету психології, соціальної роботи
та спеціальної освіти
Київського столичного університету
імені Бориса Грінченка
Світлані КАЛЮЖНА

РЕЦЕНЗІЯ

Калюжною Євгенією Миколаївною, кандидата психологічних наук, доцента,
доцента кафедри практичної психології
Факультету психології, соціальної роботи та спеціальної освіти
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка
на дисертацію **Андрія Олексійовича Жильцова**
**«Психологічні особливості консультативної компетентності майбутніх
фахівців мультидисциплінарних реабілітаційних команд»**,
подану на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань
05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 053 Психологія

1. Актуальність дисертаційного дослідження.

Питання вдосконалення процесу професійної підготовки кадрів завжди було важливою складовою проблематики вітчизняної психології, а в умовах нелінійних трансформацій та непростих викликів сучасності, стає вкрай актуальним запитом соціуму. З урахуванням того, що будь-яка сфера надання професійних послуг опціонально, або імпліцитно, з необхідністю передбачає консультацію – як мінімум, на етапі конкретизації запиту, цілком закономірно об'єктивується потреба експлікації та вимірювання такого концепту, як «консультативна компетентність фахівців», – і не тільки у площині «фахівець – клієнт», а й в системі міжпрофесійної взаємодії. Особливо актуальним у цьому контексті є концептуалізація проблеми консультативної компетентності в реабілітаційній практиці, ефективність якої на пряму залежить від стабільної функціональної скоординованості та узгодженості рішень і дій фахівців мультидисциплінарних команд. Дисертаційне дослідження А. О. Жильцова безпосередньо спрямоване на розв'язання зазначеної проблеми шляхом вивчення психологічної специфіки консультативної компетентності майбутніх суб'єктів реабілітаційного процесу, що зумовлено практичною затребуваністю роботи.

2. Наукова новизна результатів дисертації (теоретичних та/або експериментальних).

Дисертаційне дослідження має безперечну наукову новизну, що полягає в обґрунтуванні консультативної компетентності майбутніх фахівців мультидисциплінарних реабілітаційних команд як інтегративного психічного утворення зі спільними міжпрофесійними механізмами реалізації та професійно-специфічними функціональними профілями, а також у здійсненні нормативно-

сміслового зіставлення вимог до консультативних дій у чотирьох траєкторіях професійної підготовки здобувачів вищої освіти, а саме: майбутніх лікарів, реабілітологів, клінічних психологів, соціальних працівників.

Наукова евристичність теоретичних положень та експериментальних висновків, сформульованих дисертантом, забезпечується обґрунтованим вибором методологічного апарату дослідження, використанням валідного психодіагностичного інструментарію, репрезентативністю досліджуваної вибірки, ретельним кількісно-якісним аналізом емпіричних даних із залученням потужного математико-статистичного апарату, у межах якого коректно застосовано: непараметричні критерії (Kruskal–Wallis; Dunn–Holm), метод структурного моделювання шляхів (SEM/Path Analysis), бутстреп-оцінювання довірчих інтервалів, чим у сукупності підтверджено валідність, надійність і достовірність отриманих наукових результатів.

3. Теоретичне і практичне значення результатів дисертації.

Теоретична значущість роботи визначається тим, що автором уточнено понятійний статус командної ефективності як критеріального індикатора консультативної компетентності, що дозволяє узгодити психологічне трактування компетентності з логікою командних процесів у реабілітації та забезпечити методологічний перехід від декларативних описів до вимірюваних моделей пояснення. Тим самим суттєво розширено пояснювальну рамку консультативної компетентності за рахунок інтеграції ресурсів стійкості, стратегій подолання та індивідуально-психологічних характеристик у єдину модель, що забезпечує теоретичну цілісність аналізу професійних відмінностей у консультативній поведінці.

Практичне значення дослідження полягає в обґрунтуванні науково-методичних засад цілеспрямованого розвитку консультативної компетентності в університетських програмах підготовки фахівців мультидисциплінарної реабілітації та у визначенні командної ефективності як прикладного інтегрального критерію сформованості консультативної компетентності, що дозволяє стандартизувати процес оцінювання результативності консультативної поведінки у процесі командної взаємодії.

Запропоновані дисертантом підходи до оцінювання консультативної поведінки в команді можуть слугувати підґрунтям для розроблення стандартизованих рубрик і чек-листів спостереження у практичній підготовці, що забезпечує уніфікацію вимог, прозорість зворотного зв'язку і порівнюваність результатів між закладами освіти. У сукупності практичні результати створюють основу для підвищення ефективності університетської підготовки майбутніх фахівців мультидисциплінарної реабілітації за рахунок адресної активізації психологічних механізмів розвитку консультативної компетентності та зниження ризиків, пов'язаних із дезадаптивними стилями подолання і недостатністю ресурсів саморегуляції.

Беззаперечна практична цінність отриманих дисертантом результатів визначається можливістю їх безпосереднього впровадження в освітній процес вищої школи. Зокрема, визначені професійно-специфічні профілі (наприклад, домінування організаційно-координаційного механізму у лікарів або соціо-емоційного у психологів), дозволяють цілеспрямовано та диференційовано

формувати навички командної взаємодії у майбутніх фахівців. Обґрунтований автором критерій командної ефективності слугуватиме якісним інструментарієм оцінювання та структурування зворотного зв'язку в освітньому просторі.

4. Наукова обґрунтованість результатів дослідження, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Сформульовані в дисертації наукові положення, висновки, рекомендації, є теоретично та емпірично обґрунтованими та науково цінними. Вони базуються на методологічно зваженому застосуванні загальнотеоретичних, емпіричних, математико-статистичних методів наукового пізнання та синтезують у собі всі ключові результати вивчення досліджуваної проблеми як на рівні концептуалізації, так і на рівні практичного вирішення.

З урахуванням зазначеного, можна стверджувати, що ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих автором, цілком відповідає тому рівню, який висувається до сучасних дисертаційних робіт, чим засвідчується вагомий внесок автора у психологічне знання.

5. Рівень виконання поставленого наукового завдання та оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності.

Дисертаційне дослідження виконано в межах комплексної теми науково-дослідної роботи кафедри практичної психології Факультету психології, соціальної роботи та спеціальної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка «Психологічна підтримка ресурсного потенціалу особистості в мінливих умовах суспільного буття» (2021-2026 рр.) (державний реєстраційний номер 0121U112046).

Аналіз тексту дисертаційної роботи дає підстави стверджувати, що усі поставлені завдання виконані, мета дослідження, яка полягала у теоретико-емпіричному вивченні консультативної компетентності фахівців мультидисциплінарних реабілітаційних команд, досягнута. Матеріали дисертації переконливо свідчать, що автор оволодів методологією наукової діяльності у повному обсязі.

6. Апробація результатів дисертації. Повнота викладу основних результатів дисертації у наукових публікаціях.

Основні результати дисертаційного дослідження висвітлено у п'яти публікаціях автора (з них одна стаття – у міжнародній наукометричній базі даних Scopus та чотири статті – у вітчизняних виданнях, включених на дату опублікування до Переліку наукових фахових видань України категорії «Б») та апробовано на міжнародних науково-практичних конференціях упродовж 2025-2026 років.

Високий рівень апробації підтверджується довідками про впровадження від 7-ми провідних наукових, освітніх та медичних установ. Зокрема, результати дисертаційного дослідження впроваджено в освітню діяльність Національного медичного університету імені О.О. Богомольця (довідка від 19.01.2026, №371), Міжнародного класичного університету імені Пилипа Орлика (довідка № 245/01/25 від 24.12.2025), Київського столичного університету імені Бориса Грінченка (довідка № 124 від 27.04.2026, довідка № 131 від 05.05.2026), Одеського національного університету імені І. І. Мечникова (довідка № 371 від

19.01.2026), Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка (довідка № 1007 від 30.04.2026).

7. Структура та зміст дисертації, її самостійність, завершеність, відповідність вимогам щодо оформлення й обсягу.

Текст дисертації відзначається логічністю та структурованістю викладу матеріалу. Визначення об'єкту, предмету, мети, завдань дослідження відповідає тематиці й змісту роботи, аргументація актуальності дослідження переконлива, науково-понятійний апарат логічно виважений та обґрунтований.

У першому розділі обґрунтовано теоретико-методологічні засади вивчення консультативної компетентності майбутніх фахівців мультидисциплінарних реабілітаційних команд, проаналізовано клінічні, психологічні та соціальні компетентності фахівців сфери реабілітології для досягнення інтегрованого результату відновлення пацієнтів. Розкрито логіку формування складу команди залежно від клінічного профілю, окреслено провідні функції та інтерфейси взаємодії лікаря ФРМ, фізичного терапевта, психолога й соціального працівника. Систематизовано рівні міжпрофесійної комунікації (оперативний, планувальний, стратегічний, кризовий) та їх внесок у своєчасне коригування плану. Проаналізовано відмінності командної роботи при гострих і хронічних станах пацієнтів, бар'єри функціонування (кадровий дефіцит, комунікаційні збої, дефіцит міжпрофесійних навичок, інерція ієрархічних моделей) і напрями їх подолання. Надано визначення категорії консультативної компетентності, визначено її структурні компоненти та етапи формування.

У другому розділі викладено організаційно-методичне забезпечення емпіричного дослідження психологічних особливостей консультативної компетентності майбутніх фахівців МДРК, обґрунтовано порівняльний дизайн і модель дослідження, у якій критеріальною змінною виступає ефективність командної взаємодії, а предикторами і механізмами – професійна життєстійкість, копінг-стратегії, особистісні характеристики, соціо-емоційна компетентність, комунікативно-організаторський ресурс і світоглядна гнучкість/ригідність як регулятор готовності до змін. Проаналізовано результати дослідження специфіки становлення консультативної компетентності майбутніх фахівців МДРК (лікарів, реабілітологів, клінічних психологів і соціальних працівників).

Третій розділ містить обґрунтування й емпіричне моделювання феномену консультативної компетентності майбутніх фахівців мультидисциплінарних реабілітаційних команд як інтегративного психологічного конструкта, що поєднує соціо-емоційні, комунікативно-організаторські, ресурсно-регуляторні, світоглядні та диспозиційні компоненти й виявляється у показниках ефективності командної взаємодії. Описано визначені на основі SEM/Path-моделювання спільні для всіх членів мультидисциплінарної реабілітаційної команди та професійно-специфічні механізми її реалізації у майбутніх лікарів, фахівців з терапії та реабілітації, клінічних психологів і соціальних працівників.

Охарактеризовано визначені провідні проксимальні канали впливу на командну ефективність, роль життєстійкості, копінг-стратегій і світоглядної пластичності, окреслено ризикові феномени в команді, пов'язані з дезадаптивним копінгом. Викладено диференційовані за професійними групами практичні рекомендації щодо організації освітнього процесу і 4-рівневу програму оцінювання консультативної поведінки студентів у команді як інструмент стандартизованого спостереження та формульовального оцінювання.

Загальний обсяг основного тексту дисертації відповідає вимогам, встановленим освітньо-науковою програмою. Аналіз змісту та структури дисертації дозволяє стверджувати про її завершеність та відповідність вимогам щодо оформлення й обсягу відповідно до Наказу МОН України від 12.01.2017 №40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації».

8. Дотримання академічної доброчесності у дисертації та наукових публікаціях. Відсутність (наявність) академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації.

Ознайомлення зі змістом рукопису дисертації підтверджує, що здобувач дотримувався усіх вимог академічної доброчесності. Усі положення роботи, які дисертант використовує для аргументації та підтвердження основних концептуальних аспектів досліджуваної проблематики, супроводжуються відповідними посиланнями на наукові джерела. Ознак текстових запозичень чи порушень принципів академічної доброчесності не виявлено.

9. Дискусійні положення та зауваження до дисертації.

1. У теоретичній частині роботи представлено авторське тлумачення категорії консультативної компетентності як інтегративного психологічного утворення, критеріальним індикатором якої визначено командну ефективність, при цьому, на специфікацію та операціоналізацію будь-яких понять має накладатися контекст викликів сьогодення. Вважаємо перспективно доцільним визначення актуальних напрямів подальшого розширеного наукового пошуку інструментів вимірювання консультативної компетентності з урахуванням воєнного контексту як фактору впливу на психологічну функціональність команди фахівців, що є необхідною умовою командної ефективності. Припускаємо, що чітке окреслення цих аспектів підвищило б перспективність роботи та визначило б чіткі вектори для продовження наукових розвідок щодо оптимізації процесу підготовки фахівців мультидисциплінарної реабілітаційної практики.

2. Експериментальна складова роботи відзначається ґрунтовністю аналізу емпіричних даних та застосуванням потужного математико-статистичного апарату, зокрема, непараметричних критеріїв, структурного моделювання, бутстреп-оцінювання, що у сукупності переконливо свідчить на користь валідності, надійності й достовірності отриманих в експериментальному дослідженні результатів. Саме з огляду на масштабність і ретельність кількісної обробки експериментального матеріалу, вважаємо науково виправданим та цінним посилення якісного аналізу та психологічної інтерпретації параметрів дослідження, одержаних шляхом статистичного опрацювання емпіричних показників. На нашу думку, це підсилить пояснювальну складову та екстраполяційні можливості проведеної експериментальної роботи.

3. Ключові здобутки дисертанта оприлюднені у достатній кількості наукових праць, водночас, результати формувального етапу дослідження, спрямованого на розвиток консультативної компетентності майбутніх фахівців мультидисциплінарних реабілітаційних команд, на наш погляд, за змістовністю та практичною значущістю, заслуговують бути представленими у більшій кількості публікацій апробаційного характеру.

Втім, зроблені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку рецензованої дисертаційної роботи, не знижують наукового і практичного внеску Андрія Олексійовича у розробку актуальної для сучасної психології проблеми, а радше є настановами для продовження дослідницького пошуку.

10. Загальний висновок про рівень набуття здобувачем теоретичних знань, відповідних умінь, навичок та компетентностей.

Попри зазначені зауваження і рекомендації, слід вважати дисертаційне дослідження науково цінним для теорії та практики психології. Можна стверджувати, що робота демонструє високий рівень знань, умінь, навичок і компетентностей здобувача, чим забезпечено реалізацію завдань дослідження у повному обсязі. Концептуальна обґрунтованість роботи демонструє здатність дисертанта аргументувати власну наукову позицію та вміння зважено оперувати ключовими поняттями і категоріями. З огляду на зазначене, констатуємо, що науковий потенціал дослідження повністю реалізований.

11. Загальна оцінка дисертації і наукових публікацій щодо їхнього наукового рівня з урахуванням дотримання академічної доброчесності та щодо відповідності вимогам.

Дисертація Жильцова Андрія Олексійовича «Психологічні особливості консультативної компетентності майбутніх фахівців мультидисциплінарних реабілітаційних команд» є цілісним та унікальним науковим дослідженням, результати якого становлять цінний внесок у вирішення актуальних для сучасної психології наукових завдань.

Дисертаційна робота відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 року (zareestrovano в Міністерстві юстиції України 3 лютого 2017 р. за №155/30023) за пп. 9 – 18 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії» (затвердженого постановою Кабінету міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167), а її автор Жильцов Андрій Олексійович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 053 Психологія.

Рецензент:

кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри практичної психології
Факультету психології,
соціальної роботи та спеціальної освіти
Київського столичного університету
імені Бориса Грінченка

Євгенія КАЛЮЖНА

КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Код ЄДРПОУ 45307965

КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Код ЄДРПОУ 45307965

ПІДПИС
Є. Калюжна
(ПІБ)
Могольська В.В.
А. Мисирин
16.06.2026